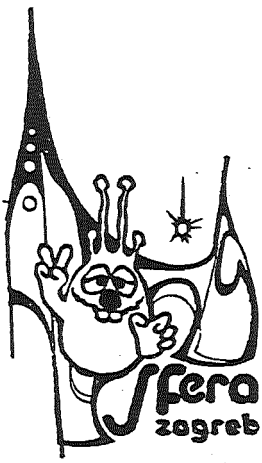

PARSEK

PARADOXALNO-SEKULARNI GLAS SFERE KLUBA ZBIF

U V O D N I K

Dragi čitaoci

Mogao bih se kladiti da niste očekivali da će četvrti broj izaći tako brzo iza trećeg, zar ne? Ipak, kako vidite, čuda se dešavaju (povremeno). Isto tako vam mogu reći da je i peti broj već u pripremi.

Pažljiviji od vas uočiti će da Parsek polako poprima svoju konačnu formu. To je istina. Od ovog broja naslovna i posljednja stranica biti će grafički iste sadašnjim. Sam list, iako će broj stranica varirati, sadržavat će neke stalne rubrike (vijesti iz SFere, filmska kritika, izlog knjiga) te neke rubrike koje će se povremeno javljati (feljton, sf-priča, teorijski radovi, oglasi, popis članova itd.).

Od idućeg broja gramatičke i pravopisne greške će biti uklonjene, jer tek od sada imamo lektora i korektora, tako da će i književni nivo lista malo porasti.

I na kraju da objasnim mešto u vezi sadržaja prošlih, ovog i svih budućih Parseka. List je namjenjen znanstvenoj fantastici u najširem smislu riječi. Dakle tu ne spada samo "hard" sf-klasičnog sadržaja, već i science fanasy, neki oblici horrorra, djela S&S (Mača i Magije) i sve ostalo što se barem malo razlikuje od ortodoksne književnosti i umjetnosti. Zato će i priloge imati najširi spektar.

U ovom broju smo objavili oglas kojim pozivamo sve čitaoce Parseka na suradnju. I ovdje malo objašnjenje. Pokušati ćemo iskoristiti sve što nam stigne a što je barem malo vezano uz sf, ima barem osnovnu smislenu formu i pristojni pravopisni nivo. Radove koji će imati određeni viši stupanj vrijednosti objavljujati ćemo u periodičnim publikacijama kao što će to biti "Megaparsek".

Do idućeg čitanja uvijek vaš

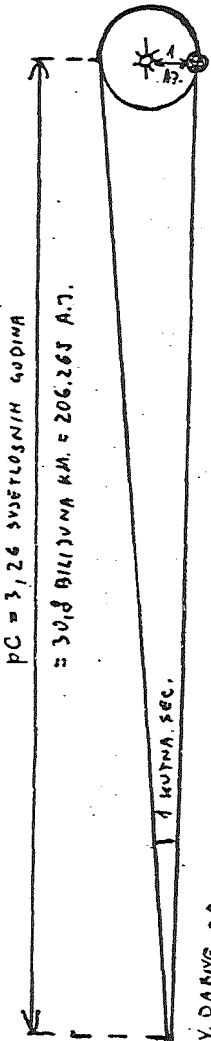
G. i O. urednik

U stvaranju ovog broja sudjelovali su:

Krsto Mažuranić, Boris Marini, Don Anselmo,

Yan Darne i Darije Đokić.

PARSEK - PARALAKSA SEKUNDA - UDAJENOST
SA KOJE SE POLUMJER ZEMLJINE PUTANJE
OKO SUNCA VIDI POD KUTEM OD 1 SEC.

Y. DARNIĆ 78.

VOL II BR 4 GOD 1978

NOVIMBAR

PARSEK je periodična nekomercijalna publikacija SFere, kluba prijatelja znanstvene beletristike i fantastike, Zagreb. Uređuje redakcijski kolegij članova kluba. Adresa: SFera, Ivanićgradska 41a, 41000 Zagreb. Telefon: (041) 217 122. Rukopise ne vraćamo i ne plaćamo. Stav redakcije nije nužno identičan stavu autora objavljenih priloga. Zabranjeno preštampanje i umnožavanje bez dozvole SFere. Samo za internu upotrebu.

O znanstvenoj fantastici općenito i kod nas

Učenjak je frustrirano biće.

Fenomen mu bude oči, ruga mu se, on bi ga mogao objasniti (to mu je posao) - a ne može. To jest, ne onako kako pristoji učenjaku: uz mnoštvo eksperimenata, dokaza i akrobatske matematike. A inače, rješenje je jasno, skoro javna tajna ali tko će, zaboga, riskirati svoju reputaciju (čitaj: karijeru), istrčati pred rudo ishitrenom izjavom i tako se izložiti denikeniziranju!

Teorija je tu, papir se crni vrtoglavom matematikom, svi se dive ideji i tapšu autora po ramenu a on, jadan, bulji u prazno svjestan da svoju umotvorinu ne može transformirati u praksu (što mu je također posao).

I zato učenjaci pišu znanstvenu fantastiku (ZF). Da bi si dali ventil (1).

(Pred Hoyle, astronom kome mimo samoga njegovog imena ne treba reklame, piše ZF**.

Isaac Asimov, doktor nauka*², nekoć profesor biokemije na Bostonskom sveučilištu, zapušta akademske krugove za volju spisateljstva.

Arthur C. Clark, predsjednika društva za proučavanje XXI stoljeća i jednog od vjudećih futurologa današnjice, čovjeka na čiji je prijedlog*³ Telstar naslikao Tokijsku olimpijadu na televizore širom svijeta, zovu verzirani "divom ZF".

Itđ.)
Koji od nas nije ponekad - čuvši za neko novo čudo nauke - uskliknuo "pa kamo sve to vodi!" Tko nije razmišljao "što bi bilo kad bi..." ili se zapitao "što je, zapravo, ovo ili ono?" (Ova tri pitanja su, uostalom, tri osnovne teme ZF.)

I zato se ljudi (laici i učenjaci) laćaju pera i pišu ZF.

Fino. Što je, dakle, ZF?

To je književnost koja još nije našla svoj pretinac. Paše, pomalo, u svaki a zahtijeva svoj, poseban. (Zbog toga se koješta naziva znanstvenom fantastikom, što jest ZF i što nije; mnoga pak djela ZF neće te naći u popisima ZF. Normalno! Kakvu etiketu nalijepiti, recimo, Asimovljevoj "Noći umiranja"? Bio bi to čisti krimić - da nije istovremeno i čista ZF. "Na obali" Nevila Shutea se ne smatra djelom ZF...barem ne uvijek!)

Do pojave Huga Gernsbacka*⁴ problema nije bilo. Kepler, de Bergerac, Tolstoj, Shelley-Godwin, Verne, Wells...djela ZF bijahu rijetka, pa ih se moglo smatrati samo egzotičnim anomalijama. Kad je pak Gernsback zakoturao kamenčić, lavina je zatekla teoretičare književnosti na krivoj nozi. Tako se do danas nije našla mudra glava koja će poredati par riječi između velikog početnog slova i tačke na kraju rečenice i tako koncizno i precizno, definicijom, odgovoriti na to pitanje. Theodore Sturgeon se čak primakao nadomak cilju rekavši: "ZF priča je priča o ljudskim bićima, njihovim problemima i ljudskim rješenjima tih problema, a koje pak - tj. priče - ne bi bilo bez njenog znanstvenog sadržaja" (3). Kolege pisci mu, međutim, nabacale hrpu klipova pod noge. Asimov je, npr., za junaka svoje priče "Sav jad ovog svijeta" uzeo kompjuter i n j e g o v e probleme; Rayu Bradburyju znanost koju poznaje, koristi kao i vragu tamjan; za Edgara R. Burroughsa je ona selo u Španiji. A što se Vernea tiče,

* "Observerova" književna kritičarka je njegov "Crni oblak" nazvala najinteligentnije napisanom ZF-pričom koji je ikad pročitala (2).

*² Doktorirao 1948 na kolumbijskom sveučilištu disertacijom "Kinetika reakcije inaktivacije tirozinoze za vrijeme njenog katalitičkog djelovanja na aerobnu oksidaciju katehola (3)

*³ Listopada 1961. u New Yorku, na panel-diskusiji Američkog raketnog društva "Izvištaj naciji o letu u svemir" (1). Princip rada takvog satelita opisao je, kao prvi u svijetu, u članku "Ekstrazemeljski releji", objavljenom u časopisu "Wireless World" u studenom 1945 (4).

*⁴ Učenjak, izumitelj, izdavač i pisac (1884-1967), u travnju 1926. pokrenuo časopis "Amazing stories", kasnije osnovao prvi ZF-klub u SAD i tako inicirao procvat ZF na Zapadu. Anglosaksonski pisci ga smatraju svojim duhovnim ocem, a u njegovu čast je godišnja nagrada za najbolja ostvarenja na polju ZF - Hugo - dobila ime.

znanstvena otkrića i nemaju nekih posljedica na ljudsku psihu. Pa i sam Sturgeon nije, izgleda, čuo za svoju definiciju jer objavljuje koješta - sudimo li njegovom djelu onako kako to on propisuje. Itđ. itđ.

Da čujemo još nekolicinu? Evo:

Gerrold: "...beznačajni umovi govore o ljudima, veliki umovi govore o idejama. ZF pisci govore oboje... Črpa beletristika nije ništa drugo do ogovaranje ljudi koje ne poznajete. ZF... govori, osim toga, o idejama na koje još niste naišli. I o interakciji ljudi i takvih ideja." (5)

(Hm.)

Asimovljevi recept: Uzmete (danas) pogrešnu ili nemoćnu znanstvenu ideju i oko nje gradite radnju - razvijajući je logično u odnosu na početnu pretpostavku, ne kršeći više (danas) prihvaćene znanstvene teze. (6)

(Hm.)

Moskowitz: "ZF je grana fantastike koju možemo indentificirati kroz činjenicu da čitaocu olakšava "hotimično prigušavanje nevjerice" stvarajući atmosferu znanstvene vjerojatnosti za maštovite spekulacije u sferi fizike, svemira, vremena sociologije i filozofije." (3)

(Hm.)

Aldiss: "ZF ne postoji." (3)

(Ha, ha.)

Moj skromni pokušaj: Zf je linija lakšeg otpora u pokušajima da se odgovori na Tri pitanja.

(Ne ide. Tu čak ne igraju ni remek-pleonazmi u stilu "špijunski roman je roman o špijunima".

Ipak!)

Hay: "ZF je ono što ćete u knjižari i knjižnici naći na polici označenij 'znanstvena fantastika'." (3)

I dok se tako taru glave definirajući nešto čemu možda i ne treba definicije...

...pisci veselo objavljuju cca 300 novih naslova godišnje samo na engleskom govornom području ("Indeks ZF- časopisa 1926-1950" Donald B. Daya nabraja 10.000 naslova (7). "Indeks ZF-priča 1950-1968" Fredericka Siemona nabraja 3400 naslova što je, kako to reklamira izdavač, American Library Association, tek 74% od svega što je objavljeno u raznim antologijama u SAD i Velikoj Britaniji tokom tog razdoblja (8)...

...izdavači na Zapadu neumorno plave tržište premijerama, reprintima, kompilacijama, antologijama i čime sve ne...
...a publika sve to čita i traži još, još...

...jer, uzmete krimić i otvorite prvu stranicu: mrtvac! Stiže Wolfe (ili Liddell ili...), trusi whiskey (ili bourbon ili...) i mučka glavom (ili šakom ili...) zavodeći, usput, bombastičnu plavušu (ili crnku ili...). I mučka tako glavom (i konzumira alkohol i plavušu) sve do predposljednje stranice, kad je vrijeme da konačno (!) i on otkrije krivca. A publika već odavno zna: "The butler did it"* kako kažu Englezi.

Tko će to više čitati, reklo bi se.

(Neka mi Simenon, Christie, Poe, Shakespeare et al. oproste ovo svetogrđe. Perry Mason, doduše, ne kliče "Daniel je došao da sudi" ali se ipak sve, u krajnjoj liniji, svodi na isto; mentalna gimnastika pred sudom i porotom. To je grm kojeg tražimo: hoćemo li radi "Fredericka Eshtona" baciti anatemu na s v e krimiće?)

Otvorite sad ZF-roman i na prvoj stranici: BOČ*²!

Da li je zao ili dobar BOČ? Dali je uopće BOČ? Tko je tu, zapravo, BOČ - čovjek ili BOČ?

Dode mu na isto, reklo bi se. ZF k'o i krimić. Tako je! Treba li zbog Burroughsovih ZF-tarzaniada (o tome kasnije) namazati katranom i perijem Asimova, Beljajeva, Clarka, Huxleya, Lema, Loudona, Poea, Steinbecka, Vorneiguta jr., Wellsa...?

Koliko će "Aida" izgubiti ako je gledamo kroz onu zezatorsku definiciju svih opera po kojoj se "sopran i tenor hoće ali im ne daju alt i bariton"?

ZF je, dakle, književnost kao i svaka druga. Dobra ili loša, remek-djelo ili smeće. Uz jednu ogradu: nije napisana i nije glupa. Naprotiv, strah od zapečka - kamo ih guraju neželjene gošće književnoga sijela Tradicija, konvencija i predrasuda - goni ZF-pisce na pismenost (čast iznimkama), a kadar iz koje se oni regrutiraju sam po sebi isključuje glupost (opet čast iznimkama). Štoviše, rijetko

* "Učinio je to sobar" - klasična rugalica na krimiće.

*² Buljočko Čudovište. Prema eng. B.M. Bug-lved-Monster, što je ustaljeni izraz u žargonu anglosaksonske ZF.

će se tko narugati gluposti tako kao ZF-pisci! Zamislite samo Franka Herberta kako u "Priručniku za neplivače" čita uputu "disanje se postiže puzenjem glave iznad vode", malo se valja od smijeha a potom piše priču "Sve po propisu" (9).

ZF je idealan medij za analizu i evaluaciju današnjeg društva. prvom se od dvije metode za izbor znanstvenog začina priči, ekstrapolacijom (10) (druga je spekulacija), sitan današnji porok ili opasnost narasta do neslučenih, a ipak neminovnih razmjera i strši kao potresno upozorenje nesmotrenima: pazite što radite jer bi nas to moglo odvesti ... obično u konačnu katastrofu. Pisci ZF svesrdno koriste svoj medij! Bili oni šaljivci-zezanti (Shekley, Cooper), satiričari (Vonnegut jr., Goulart), crnohumoristi-zezatori (Lafferty, Spinrad), ogorčeni (Wells, Fast), sudjedanci (Simak, Stapledon), sablasno-avetinjiski (Sturgeon, Ellison), filozofi (Lem, Clarke), inteligentni (Hoyle, de Camp), cerebralni (Ballard, Brunner), neponovljivi (Weinbaum, Asimov), komplicirani (VanVogt, Delany), romantičari (Beljajev, Farmer), poetsko-literatni (Bradbury, Zelazny), zelenobertlije (Heinlein, Smith), neokarnajevci (Herbert, Anderson), ZF-eštini (Burroughs, Norton), faktoljupci (Verne, Crichton), religiozari (Boucher, Blish), izmišljatelji (Niven, Dickson), granični (Leiber, Moorcock) - da i ne spominjem Aandahla, Abernathya, Ackermana, Ackersona, Adamsa i sve ostale - bili oni pomalo od svega (svaki od njih), svi su oni ljudi uzavrelog duha i širokog horizonta, siti lanaca u koje ih je sputala jednolična svakodnevica, sposobni da konstruktivno razmišljaju o današnjici i sutrašnjici. I dok se Bradbury, reakcionaran, ježi od pomisli na budućnost (koja ne nosi ništa dobro), a Heinlein, oduševljeni optimista, pati što je neće doživjeti, obojica su bili isto: kritičari današnjice kojoj konfrontiraju svijet svoje mašte.

Mašte! ZF i nije ništa drugo do moderna bajka - u najgorem slučaju romantični eskapizam, u najboljem postulat alternativne realnosti uz pomoć koje evaluiramo ovu našu (11). Od klasične se pak bajke razlikuje po tome što čudesna bića, pejzaže i događaje alibira na znanstveno logičan način ili barem zvučnim nazivima (Carollova Alice pije "Popij me" - to je bajka; Asimovljeva ekspedicija u krvotok (12) se smanji pod djelovanjem "minijaturizera" - to je ZF) i što, kako već rekoh, kaže z a š t o je Vuk zao, Crvenkapica zavisna, Bakka konzumirana a Lovac Luka efikasan.

Mi Jugoslaveni u eri obnove ratom nam razrušene zemlje, onako zauzeti naporima da stanemo na vlastite noge i onako tragično zaostali, nismo imali ni vremena, ni smisla a niti predznanja za ovakve bajke pa nas je poratni boom ZF mimoišao. Pa životni je standard razvijenih zemalja bio u ono vrijeme sam po sebi bajka, a nevolje što ih razvijeni standard nosi (alijenacija, zagađenje, prometni kaos, društvo obilja) nerazumljive. Teško je sa razumijevanjem čitati o tome kako hiperkomercijalizirana televizija zaglupljuje kad mi nismo imali nikakve!

Publika je danas sazrijela za ZF. Vidjela je Armstrongov "mali-veliki korak", apsorbirala je futurističke pojmove kao što su laser, ZETA, OZMA, kobaltna bomba, quasar, pulsar, crna rupa i antimaterija, proživkala je Danikena, Asimov joj je rastumačio - hvala "Izboru" - šta je to hipersvemir, čak je i na svoje oči vidjela NLO u Zagrebu, Sarajevu, Dubrovniku i drugdje. Sve je to baza da se postave Tri pitanja.

I naši ljudi ih postavljaju u sav glas. Prošetajmo posudbenim bibliotekama po Zagrebu: ono malo primjeraka ZF ružinirano je od stalne upotrebe, raspitajmo se u Gundulićevoj gdje "Mladost" prodaje uvoznu literaturu: mjesečni prosječni promet je oko 1000 ZF knjiga na stranim jezicima. Tisuću mjesečno na engleskom (u agrarnom Zagrebu), te' njemačkom i francuskom jeziku.

Ipak, za volju istine, valja reći - ZF čitaju (relativno rijetki) entuzijasti. Široka bi je publika čitala... l...da ima što čitati! Naši su autori slični našim humorističkim časopisima, tj. nema ih. Bjažić-Furtinger (4 naslova), Alagić (1), Hanžeković (1), Nikolić (1), Ritić (2), Ružić (1) i mladi astronomi s Popova toruja (1). Točka*. Ostaje dakle uvoz. Koliko ljudi zna dovoljno nekog stranog jezika da bi mogli - ili htjeli - čitati beletristiku? Jer naši su izdavači objavili ukupno cca 120 prijevoda* (mislim na romane), od čega su samo polovina "prava" ZF djela (dakle ne Verne, Poe ili London). Toliko bi smo dobili da je prevedeno samo

onoliko romana koliko su napisali t r o j i c a najcijenjenijih pisaca zajedno: Asimov, Clarke, Heinlein!

Jest, "Galaksija" i "Političkin zabavnik" (!) redovno objavljuju ZF priče. Uglavnom bi bilo bolje da ne objavljuju. Zbog kvalitete.

"Studiju je čao par Clarkovih priča podiglo tiražu. Predavanju Frederika Poila prisustvovala je previše ljudi (mnogi nisu uspjeli doći u prekrasnu predavaonicu)... 2...da se oslobodi predrasuda prema ZF. (ZF nije, kako već rekoh, samo BOG.)

ZF je vruci krumpir. Rukovati njime treba oprezno i značajki jer je čas posla opedi se i zaglibiti u sprdnju. Ta zamislite! komponenti stiču na "Planu bura"*, analizom utvrde manjak kisika u atmosferi a nekoliko kadrova potom pale vatru (!) i šuče oko nje u skafanderima (koji štite od topline i hladnoće, zaboga) a griju ruke. Idite, molim vas!

Široka se publika neće zainteresirati za ZF ako joj se taj genre antireklamira doc-holidayama tipa "Izgubljeni u svemiru" i "Zvezdane staze": Divili smo se gledajući "Izgubljene u svemiru" (Never Fear, Smith is here!), kakve su samo gluposti Amerikanci u stanju snimiti. Jasno da su to gluposti - pa te je š j e š j a serija, serija za djecu! (11)

Eto: TV je kupila "Zvezdane staze", najuspjeliju i najgledaniju ZF-seriju u S.M.I. šta gledamo? "Gutač planeta"*2 (neoprostaro obito izrađen od papir-češca) i svemirske Naciste*3 (Sieg Heil i svastika, da su im barem face drugačije, pa makar i karirane, pa da povjerljavo da su vanzemaljske)! Zar iznastu osamdesetak epizoda nije bilo pametnijih od one o svemirskim Indijancima (perjanice, bowgh i indijanska princeza)? "Tja, "Shore Leave" ili "The Squire of Gothos" ili "Amok Time" ili "Journey to Eebel" ili...u vjerovatno bile preskupe (da ni ne spomenemo "Menadžeriju"*4). Vjerovatno smo gledali "bolje išta nego ništa" ili "proštri se koliko ti je pokrivač dug". (Kaže Gerold (11)). "Druga sezona više nije bila na nivou. A što se tiče treće, da budem iskren, bila je katastrofalna. Kada su se "Zvezdane Staze" konačno ugasile, bio je to skoro blagoslov." Mi smo gledali nešto druge sezone i treću.) Ipak, neke od ovih epizoda*5 gledali smo u drugoj seriji prikazivanja kod nas, dakle kada se već moglo računati na nekakvu popularnost pa se smanjio strah od prava nje prevelikih troškova. Usprkos tome šteta je već bila učinjena - piti ovi kvalitetni prikazivi nisu mogli popraviti slab utisak i loše mišljenje koje se stvorilo kod publike. Moramo, naime, znati da, oim ZF-obećavalač koji su spremni gledati sve iako su najvjersniji slabe kvalitete (jer im drugo ne preostaje pa onda kritiziraju ali ipak gledaju), većina gledalaca čim skvati prvu kvalitetu (tj. ne-kvalitetu) okreće o prezirno leđa i, naravno, trpejući sve u jedan koš smatra ZF za smeće. Kakvu to štetu nanosi možemo samo zamisliti. Istini za volju, N je nabavljajući neke izuzetno kvalitetne ZF-filmove osjetio popravlila kvalitet svog ZF-programa. To se za kino-program ne može reći, prava je rijetkost vidjeti vrijedan film iz ovog genrea.

Kao zaključak možemo reći da treba uvijek insistirati na kvaliteti svih oblika znanstvena fantastike - prijede do dobrih romana i priča, dobrih filmova, serija, ilustracija, teorijskih radova etc., kako bi ZF-boom barem malo nalikovao na Big Bang što (barem sa našeg stanovišta) i zaslužuje.

K.M.

- * Sovjetski film. Gledali smo ga pred kojih tucet godina.
- *2 "Doomsday Machine", VI epizoda 20. sezone prikazivanja.
- *3 "Patterns of Force", XI epizoda 23. sezone.
- *4 "The Menagerie", IX epizoda 19. sezone, u dva dijela, zapravo proširena prva pilot-epizoda serije ("The Cage"). Dobitnik nagrade "Hugo" za najbolju dramsku prezentaciju 1966.
- *5 "Amok Time", "Shore Leave".

Bibliografija:

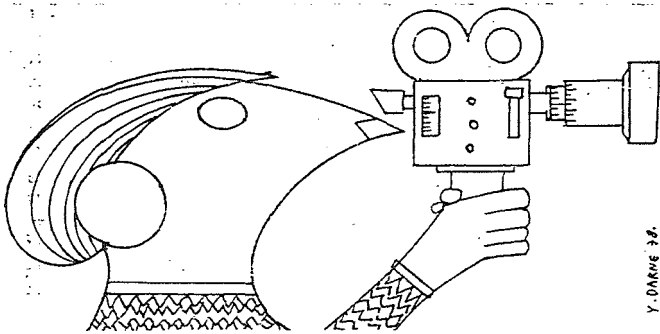
- 1 Clarke, Arthur G.: Profiles Of the Future, 2. preizdano izdanje, London, Pan, 1973.
- 2 Hoyle, Fred: The Black Cloud, New York, Signet, 1959.
- 3 Lundvall, Sam: Science Fiction-what it's All About, New York, Ace, 1971.
- 4 Clarke, Arthur C.: Childhood's End, N.Y., Ballantine, 1974.
- 5 Gerold, David: SF Emphases I, N.Y., Ballantine, 1974.
- 6 Wells, H.G.: The Time Machine/The War of the Worlds, Greenwich, Fawcett, 1968.
- 7 Knight, Damon: One Hundred Years of SF II, London, Pan, 1972.
- 8 Books on Library Sciences. prospekt America Library Assoc.
- 9 Heinlein, Robert: The Worlds of R.H. B.N., Ace, 1966.
- 10 Herbert, Frank: The Worlds of F.H. N.Y., Ace, 1971.
- 11 Gerold, D.: The World of Star Trek, N.Y., Ballantine, 1973.
- 12 Asimov, Isaac: Fantastic Voyage, N.Y., Bantam, 1966.

* Podatak Gradske knjižnice na Rooseveltovom trgu. (Ipak, u posljednje dvije godine taj se broj povećao za još tridesetak naslova / op. ur./)

Program filmske tribine za:

- 14.11.78. - INVAZIJA IZ SVEMIRA
Kaiju Daisenso
1967-Inoshiro Honda, Japan
Nick Adams, Akira Tackarada
- 12.12.78. - FANTASTIČNO FUTOVANJE
Fantastic Voyage
1966-Richard Fleisher, SAD
Stephen Boyd, Raquel Welch, Arthur Kennedy
Donald Pleasence, Edmond O'Brien
- 9.1.79. - MISIJA MAKS
Mission Mars
1968-Nicholas Webster, Engleska
Derek McGavin, Nick Adams
- 13.2.79. - SMET DOLAZI IZ SVEMIRA
La Morte Viene Dallo Spazio
1958-Paolo Heusch, Italija-Francuska
- 13.3.79. - ZAROBLENICI SVEMIRA
Marooned
1970-John Sturges, SAD
Gregory Peck, Gene Hackman, David Janssen
- 10.4.79. - DEMONSKA LUTKA
The Devil Doll
1936-Tod Browning, SAD
Lionel Barrymore, Maureen O'Sullivan
- 8.5.79. - ZVJEZDANI RATOVI
Star Wars
1977-George Lucas, SAD
Mark Hamill, Carrie Fisher, Alec Guinness,
Peter Cushing
- 12.6.79. - LOGANOV BIJEK
Logan's Run
1976-Michael Anderson, SAD
Michael York, Jenny Agutter, Peter Ustinov

Sve predstave počinju u 18 sati u Ivanjićgradskoj 41 a.

F I L M

THX 1138

Televizijska premijera ovog filma potvrdila je da naši filmski distributeri ne zaslužuju plaću, barem kada su u pitanju SF filmovi. Zato treba istaći da se nije prvi puta desilo da zahvaljujući TV gledamo SF filmove izuzetne kvalitete. Ukoliko se sjećate, prije nekoliko mjeseci TV Sarajevo, a poslije i ostale kuće, prikazalo je više SF filmova novijeg datuma od kojih neki spadaju u sam vrh kvalitete. Primjera radi navest ćemo samo neke: Iku-man, 1976, The Final Program, 1976, Solaris, 1975, Silent Running, 1971, Fantastic Planet, 1973, te još desetak prosječnih filmova. Ta višegodišnja praksa se sa THX 1138 još jednom uspješno potvrdila.

Film je snimljen 1970/71 kao diplomatska radnja Georga Lucasa na šesnaestmilimetarskoj traci. U ono vrijeme već popularni, Francis Ford Coppola vidjevši djelo svog kolege odlučio je financirati presnimavanje na tridesetpet milimetara te nam omogućio da vidimo ovaj film. Gledajući THX nemožemo se oteti dojmu da je Francis daleko bolji producent nego režiser, te se nadamo da će i ubuduće financirati slične filmove.

Mnogima koji su gledali kasnije filmove G. Lucasa (kod nas - Američan Grafitti i Star Wars) postaje jasno što u praksi znači holivudski žrvanj. Ovi filmovi nisu dosegli niti desetinu vrijednosti njegovog prvog djela.

Ovom je filmu, zapravo, teško naći zamjerke. Kvalitetna priča vješto je pretočena na traku a da pritom nije pojela ideju i poruku. Vrlo lukavo je Lucas riješio probleme koje mu je nametnula koreografija i scenografija jer je pažljivim biranjem kurta kamere, te izvrsnom montažom, zapravo "prešao" gledaoca ostavivši ga u uvjerenju da ono što gleda predstavlja djelove futurističke opreme te grada budućnosti. Primjera zato ima mnogo ali mi ćemo navesti samo neke. Kadrovi u ludnici, njeno unutrašnje uređenje, gdje se upotrebom bijelih panoa izbjegava skupa scenografija, razne komande, kabine, hodnici i sl. koji u stvarnosti ne postoje (dio je snimljen u TV studiju, dio u nekim tvornicama, kompjuterskim centrima itd.). Posebno treba istaknuti izvanrednu zvučnu kulisu tokom cijelog filma te ništa manje uvjerljivu glumu.

Možemo se samo nadati da je Lucas zadnjim filmom stekao dovoljno finansijskih sredstava da se upusti u neki slični projekt.

Na kraju, ne možemo a da ne spomenemo jedan film koji je prošle godine imao premijeru u Jugoslaviji. Radi se o Loganovom Bijegu (Logan's Run) o kojem se ionako nije moglo reći mnogo pohvalnog pa sada dodajemo i naziv - plagijat.

B.M.

SKOLOVA SJENKA

Evó jednog filma koji je ljubiteljima šire SF promakao nezapažen. Onima koji nisu shvatili pravi genre i podrstu u koju spada ovo zabavno djelo, pričiniti će se smiješnim i glupim, jer tu je riječ o onome što se obično naziva S&S (Sword & Sorcery - Mač i Magija). Naravno, priča o vitezu koji se uz pomoć starog maga bori protiv zle vještice ovdje je sasvim modernizirana i svakako amerikanizirana - po mladog poluindijanca, koji je uspješni stručnjak i rukovodioc u velikom gradu, dolazi njegov stari djeda, koji je plemenski vrač, da bi se zajedno borili protiv povampirene vještice čije je smrtno tijelo prvi puta uništeno prije dva stoljeća.

Film je dobro režiran, u maniri horror-trilera sa pristojnom dozom mistike, pa se sa zanimanjem prati; snimljen je, većinom, u divnim pejzažima kanadskih šuma. Glume (jedva) prosiječni Jean-Michael Vincent i (daleko) nadprosiječni poglavica Dan George (film se isplati vidjeti i samo radi ovog izvanrednog starog Indijanca) a, naravno, sve se završava happy-ndom - mladi ratnik postaje i sam vrač, snagom i lukavstvom pobjeđuje vješticu te se svaća u grad sa novom djevojkom (bijelom). Stari vrač ostaje u selu kao penzioner zadovoljan obećanjem da će unuk uvijek biti spreman pomoći. Pogledajte taj film i zabavite se.

VELIKI AUTOBUS

Kada, na početku projekcije a prije nego što se na ekranu pojavi ikakva slika, dubok muški glas dramatično najavi: "Snimljeni su filmovi o velikim avionima kako padaju, velikim brodovima kako tonu, velikim neboderima kako gore a ovo je priča o Velikom Autobusu;" onda jasno znate kakav će biti nastavak.

Ruke na srce, od "Vrućih Sedala" nisam vidio film koji bi se tako temeljito i svesrdno izrugivao svim scenama i psihološkim situacijama koje su decenijama činile okosnicu ili snažnu tačku 99% hollywoodskih, a i ostalih, filmova. Sve se bazira na priči o tome kako industrijalac, koji živi u čeličnim plućima, šalje svog ludog brata da sabotira dvokatni, atonski autobus (sa barom i bazenom) na prvaj non-stop vožnji od New Yorka do Denvera, a začinjena je sa mnogo američkih viceva.

U glavnoj ulozi je nepoznati, ali dobri, Joseph Bologna a za njime ne zaostaju niti ostali glumci. Sve je snimljeno kao karikatura filma katastrofe i ako se bude još gdje prikazivao možete ga pogledati i dobro se naceriti.

SUPER INFRAMEN

Ono SUPER (koje su dodali našiju originalu samo Inframen) bez svake sumnje označava kvalitetu ovog proljeva koji su nam servirali veleumovi iz distribucije. Dugo nisam vidio ovakvu pizd...u i nebih je preporučio ni najgorem neprijatelju jer kada Japanci rade SF-film kopirajući Zapad možete misliti šta ispada kada Kinezi (produkcija Hong Kong) kopiraju Japance. Mora da je stvar snimljena kao sredstvo čuvene kineske torture. Neću vam navesti tko su glumci ili režiser jer to ionako zvuči kao onomatopeja za stolni tenis, već ću samo dodati da je prijatelj sa kojim sam otišao u kino vidio samo četvrtinu filma - sasvim je solidno zaspao.

D.B.

Ovaj feljton objavljujemo sa nadom da će ideje u njemu izložene potaknuti nekoga od čitaoca da napiše dobru SF-priču na tu temu.

Dr. Darije Đokić:

O EKSTRAPOKLICIJAMA NEKIH MEDICINSKIH ISTRAŽIVANJA I DOSTIGNUĆA prvi dio

Čovjek se uvijek zanimao za vlastito zdravlje. Kako su rasla medicinska znanja raslo je i zanimanje za njih, da bi u drugoj polovini XX-og st. doseglo vrhunac. Svi se zanimaju za medicinu, svi znaju ponešto o njoj, ako ne od baba i stri- na a ano iz kvazi-stručnih časopisa te vrste, naučno-popu- larnih listova ili barem rubrika "Liječnik Vam savjetuje" kakve svaki magazin koji drži do sebe naprosto mora imati.

Da vidimo šta bi mogli očekivati od medicine u budu- ćnosti a oslonivši se na ono što postoji ili na čemu se radi.

Riječi "genetska kirurgija, inženjering, manipulacija" i sa njima blisko u vezi "biološko oružje" danas najviše tresu kostima maštovitih pesimista. Uistinu se od genetske kirurgije može očekivati isto toliko dobra koliko i zla. Nadajući se da nekom suludom generalu neće pasti na pamet da pomori svijet nekim u laboratoriju napravljenim virusom ili bakterijom, taj isti metod stvaranja novih mikroorgani- zama (već je stvoren umjetni virus) može mnogo pomoći u terapiji svih kategorija bolesti. Virusi nemaju život sami po sebi, njihova jedina manifestacija života - umnažanje, moguća je samo u živim organizmima - stanicama i bakterija- ma. Budući da se većina virusa sastoji same od spirale dezoksiribonukleinske kiseline (koja je osnov nasljeđa, genetske strukture svih organizama) i nešto proteina oko njih, nije teško zamisliti virus sa genetskom strukturom koja bi mu omogućavala afinitet prema nekoj određenoj bak- teriji. Takav virus, neopasan za čovjeka jer bi bio strogo specifičan za određeni mikroorganizam, neпадао bi i uništ-avao bakteriju razmažajući se u njoj. Na tom principu "rade" prirodni neprijatelji bakterija tzv. bakteriofazi - "žderači bakterija". Time bi se osobito pomoglo onim boles- nicima koji ne podnose antimikrobne lijekove. Na sličan način bi se moglo djelovati i na viralna oboljenja. Umjetni virus napravljen tako da ne oštećuje stanice, a ipak se veže na isto mjesto kao i prirodni istisnuo bi, zbog pro- gramirano većeg afiniteta, ovog drugog onemogućivši mu razmažanje. Slično bi se liječile i neke genetske bolesti koje nastaju kada se "pokvari" jedan gen. Virus čiji gene- ski materijal odgovara zdravom genu a specifičan je za lokus bolesnog gena vezao bi se na njegovo mjesto isključivši ga a zatim proizvodivši ono što je "bolesnik" morao proizvoditi. Time bi mnoge bolesti, kao npr. hemofilija, bile izliječene. Na žalost, nisu sve genetske bolesti tako jednostavne. Neke od njih se sastoje od grešaka na više gena ili načitavim kromosomima, kao što je to Trisomija, prije zvana Mongolo- idizan. Primjena starog pravila "bolje spriječiti nego liječiti" naravno opet pomaže. Danas postoje savjetovali- šta čiji je zadatak da, ispitavši karakteristike porodica supružnika i genotip, tj. genetsku strukturu, njih samih, tražeći vidljive anomalije, savjetuje dali je poželjno imati djecu ili ne. Priključenjem genetske kirurgije takvim sa- vjetovalištima dobili bi smo prave genetske klinike u koje bi dolazili roditelji koji ne žele riskirati ili koji znaju da bi mogli dobiti bolesno dijete. Tu bi od majke uzimali jajašce a od oca spermatozoide. Oni bi kemijskim, biokemij- skim (enzimskim) ili fizičkim putem, npr. mikrolaserima (danas već svaki laboratorij za eksperimentalnu biologiju ima mikromanipulatore kojima je moguće jednoj jedinoj stani- ci izvaditi jezgru i presaditi je drugoj stanici) bili izliječeni svoje boljke, spojeni i zatim vraćeni u majčinu maternicu. Tamo bi se oplodeno jajašce dalje razvijalo. Stvaranje i početak rada ovakvih klinika ne treba očekivati jako brzo. Potrebno je prvo stvoriti tehničku opremu koja bi omogućavala ovakav posao a zatim, što je najteže, treba kartografirati ljudsku genetsku strukturu. Čitaoci Heinleina mogli su to pronaći u romanu "Time enough to have". Takav detaljan posao mogao bi potrajati decenijama. Ipak, počet- kom idućeg milenija možemo očekivati da genetska kirurgija prestane biti grana eksperimentalne biologije.

nastavit će se

Knjige iz šireg područja SF-a prikazane ovdje mogu se nabaviti u knjižarama "Mladosti" -

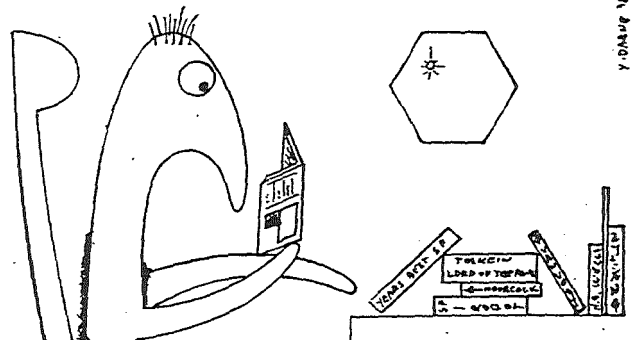
Gundulićeva 7 :

Harlan Ellison Approaching Oblivion - zbirka Signet 1976 33.60 din.	Arcadi & Boris Strugatski The Final Circle of Paradise Daw. 1973 28.00 din.
Harlan Ellison Ellison Wonderland Signet 1974 28.00 din.	Jerry Poernelle A Spaceship for the King Daw 1973 21.30 din.
Gordon Dicson Tactics of Mistake Daw. 1972 33.60 din.	Anne McCaffrey Dragonflight - Del Rey 1977(68) 35.40 din.
Frank Herbert The Godmakers NEL 1975(72) 16.00 din.	A.E.Van Vogt La Bataille de L'Eternite Marrabaut 1976(71) 53.20 din.
Frank Herbert The Dragon in the Sea NEL 1975(59) 12.00 din.	Robert Silverberg Latour de Verre Marrabaut 1972 52.00 din.
Robert Heinlein Time Enough for Love NEL 1976(74) 41.70 din.	Frederick Pohl Les Animaux de la Guerre Marabaut 1976(57) 47.60 din.
Brian Aldiss Galactic Empires - antologija Orbit 1976 31.80 din.	Marianne Leconte Femmes au Futur - antologija Marabaut 1976 51.00 din.
Larry Niven & Jerry Pournelle The Mote in God's Eye Pocket book 1974 45.00 din.	

Ilica 7 :

Alan Adler SF & Horror Movie Posters Dover, New York, 1977. 133.80 din.	Moebius Arzach Hevy Metal 1977(75) 160.00 din.
Homer-Lob-Pichard Ulyses - strip Hevy Metal 1976 160.00 din.	Moebius Is Nan God Hevy Metal 1977 137.00 din.
- Podhodnik :
Kurt Vonneigt jr. The Sirens of Titan Den 1977(59) 42.00 din.	William Harrison Rollerball Murder Orbit 1977(65) 52.00 din.
Kurt Vonneigt jr. Slaughter House 5 Panther 1977(69) 27.00 din.	Michael Moorcock The Ice Schooner Sphere 1975(69) 26.00 din.
Philip Jose Farmer Dare Orbit 1974(65) 24.00 din.	Michael Moorcock Warlord of the Air Orbit 1974(71) 27.00 din.
Philip Jose Farmer Timestop Orbit 1973(57) 24.00 din.	Michael Moorcock M.M. Book of Martyrs - zbirka Orbit 1975 27.00 din.

U zagradama su navedene godine copyrighta ili prvog izdanja.

S F - PJESENA

Gene Roddenberry

ZVJEZDANE STAZE

Preko

Ruba u zvjezdanom svjetlu

Ljubav moja

Luta u zvjezdanom letu.

Znam

On će naći u dosegu zvjezdanog jata

Ljubav,

Čudnu ljubav kojom zvjezdana žena baruta.

Znam

Put mu se neće svršiti nik'da

Zvjezdanim stazama

Nastavit' će za svagda.

Al' recite mu

Dok kroz oceane svoje luto zvjezdane

Sjeti se, sjeti se mene.

prepjevao Darije Bokić

PARSEK

**IVANIĆGRADSKA 41A
41000 ZAGREB**

O G L A S

ČITAOCI PARSEKA !!!

Stranice našeg lista namjenjene su vama!

Želite li prodati ili kupiti sf-edicije?

Pošaljite svoj oglas - objavit ćemo ga.

Želite li saznati nešto iz područja sf?

Pitajte - odgovoriti ćemo vam (ako znamo).

Želite izraziti svoje mišljenje o nečemu?

Pišite - objaviti ćemo vaša pisma (ako nisu suviše duga).

Bavite se pisanjem sf-priča ili pjesama, crtate sf-ilustracije?

Ako odgovaraju formatu Parseka svakako ćemo ih upotrijebiti.

Nešto se događa na sf-polju u vašem mjestu?

Reportaže, prikazi, kritike, sve će naći mjesta (ako barem malo vrijedi) u Parseku.

Redakcija